СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 190. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 17. серпня, 1926.

VOL. XXXIV. No. 190. Jersey City, N. J., Tuesday, August 17. 1926 THREE CENTS

ВАЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕЗИДЕНТА КУЛИДЖА З СЕКРЕТАРЕМ СТЕЙТУ КЕЛОҐОМ

ПОЛ СМИТС, Н. Й. 15. серпня. — Президента Кулиджа відвідав секретар стейту Келлоґ та переговорював в справі Мексика, розоруження і Міжнародного Суду в Гадзі.

Кажуть, що на ті наради має ще прибути амбасадор Шеффилд, який вже виїхав з Мексико. Надіються, що вислідом тих нарад буде злагоджене американської політики супроти Мексика. Секретар стейту Келлоґ видасть рівнож свою опінію що до цего, що робити з протестом Лицарів Колюмба в справі переслідувань католиків американських горожан в Мексико. Найбільші труднощі справляє квестія приналежности Америки до Міжнародного Суду, бо більшість членів Суду заявилася проти деяких застережень, які ухвалив сенат і на які другі держави мають згодитися, якщо Америка має стати членом Суду.

ҐЕНЕРАЛ ЕНДРУС ОСТАНЕ ДО ЛИСТОПАДА.

ВАШИНҐТОН, 14. серпня. — Ґенерал Ендрус, голова федерального уряду для форсовання прогибіції сказав, що він так занятий тепер реорґанізацією уряду, що він не має часу думати про те, коли він уступить. Це толкують собі в той спосіб, що през. Кулидж наклонив його до цего, щоби він остався ще на позиції до листопада.

В справі затроєного денатурованого спірітусу, який був причиною смерти богатьох людей, ґенерал Ендрус заявив, що вони не відступлять від свого пляну і будуть затроювати денатурований алькоголь далі, тільки не такою отруєю, що зараз забиває, але яка дуже погубно відбивається на цілім орґанізмі. Иншого виходу нема. Тільти в цей спосіб буде можна відстрашити людей і рушити прогибіцію з місця.

Ґенерал Ендрус працює тепер над новим пляном, який ділить цілий край на пять округів, на чолі яких будуть стояти спеціяльні урядовці для керування переведенням прогибіції.

ОДНА І ДРУГА СТОРОНА ТВЕРДЯТЬ, ЩО НЕ УСТУПЛЯТЬ.

МЕКСИКО, 14. серпня. — Третий тиждень переводження релігійних реформ уряду розпочато з обох сторін в тім переконанню, що обі сторони стоять далі при своїм. Економічний бойкот дається в знаки, тільки годі означити до якої міри. Католики того переконання, що це одиноке средство, при помочи якого змусять вони уряд до уступок. Деякі бизнеси дуже на тім бойкоті потерпіли. Католики кажуть, що видержать з бойкотом навіть цілий рік.

По деяких містах приходить далі до сутичок між католиками а поліцією, які потягають за собою жертви в людях.

ВИРАТУВАЛИСЯ ВІД СМЕРТИ ЗАВДЯКИ СВОЇЙ ПРИТОМНОСТИ.

НЮАРК, Н. Дж. 14. серпня. — Стріт кара вдарила в повнім розгоні в автомобил і розторощила його на кусники. Той, що кермував автомобілем і той, що сидів біля нього, спаслися чудом від смерти, бо вискочили в останній секунді, инших кара покалічила смертельно.

ВСЕЩЕ ШУКАЮТЬ ЗА ЛЕОПАРДОМ.

СКРЕНТОН, ПА. 14. серпня. — В околиці міста бачили і стріляли за звірюкою, що кидалася на псів і подобала на того леопарда, що втік з зоольоґічного городу в Мидлтавн. Бачили його рівнож в околиці Езнзабету та робили на нього польовання, однак досі не зловили його.

ПАМЯТАЄ, ЯК ЛІНКОЛЬН ВРАТУВАВ ЖИТТЄ ЗАСУДЖЕНОМУ НА СМЕРТЬ.

БРАТЛБОРО, Вт. 14. серпня. — Лука Ферритер, 82-літний ветеран подає, що це дійсна правда, що Лінкольн дарував життє засудженому на смерть Скоттови за те, ща заснув підчас війни на варті. Ферритер каже, що це був перший засуд смерти, а помилуваннє прийшло в тій хвилі, коли жовніри підносили вже дуло стрільб, щоби розстріляти Скотта. Ферритер був вильосований між тими, що мали його розстріляти. Тим зізнанням справляє він твердженнє др. Бартона, який написав біоґрафію Лінкольна і твердить, що історія з Скоттом, це видумка.

ЩО ВИРАТУЄ ФАРМЕРІВ?

ГЕММОНД, Інд. 14. серпня. — Секретар торговлі Гувер зазначив в своїй бесіді, що причиною тяжкої кризи в фармерстві є головно високі фрахтові оплати. Залізниця задорога для фармерів. Один ратунок, поширити і удосконалити річну плавбу.

ОГРАБИЛИ ПОЇЗД.

РЕВЛИНС, Вайомінґ, 14. серпня. — Двох незамаскованих бандитів напала на почтовий віз поїзду, який їде з Шикаґо до Ореґон, звязали руки і ноги двом послугачам, а забравши мішки з грішми, втікли без сліду.

ВПАЛИ НА СЛІД УБІЙНИКІВ ПАСТОРА ГОЛЛА.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. Дж., 14. серпня. Сенатор Симпсон, який переводить слідство в справі убійства пастора Голла і його любовниці Елеанор Миллс заявив, що він має вже докази що до того, що убійства доконали Генри Карпентер, Френсес Голл, вдова по пасторі і Виллі Стівенс, її брат.

РЕДАКТОР РОБІТНИЧОГО ЧАСОПИСУ ЗРЕЗИҐНУВАВ.

Широко знаний автор і журналіст, Г. Гамілтон Файф, уступив зі становища редактора робітничого часопису „Дейлі Геральд". Він приняв був редакторство в 1922 році на запрошення робітничої партії в тій цілі, щоб поставити сей дневник на ноги. Він каже, що уступає тепер, бо зробив те, чого від нього жадали, піднісши число передплатників з 130 тисяч на 450 тисяч.

Він справді сповнив свій обовязок. бо в протягу чотирох літ зеднав для часопису майже чотири рази більше число передплатників, ніж воно було перед його приходом. Пів міліона передплатників, се гарне число, а треба знати, що Анґлійці та Американці мають богато часописів, що мають подібне число передплатників, а то й більше.

Не знати, яик довгі літа забере українському народови, щоби бодай один часопис міг мати пів міліона читачів?

В РОСІЇ ПРОПАДАЮТЬ ЛЮДЕ.

Часопис „Сєгодня" з Москви подає, що від певного часу в Росії почали зникати окремі особи. Останніми часами мав зникнути один польський обиватель, який їхав з Москви до Берліна. Про виїзд він телеґрафічно повідомив свою дружину, що замешкує в Берліні, але тут не приїхав, як також і в Москві пропали всі сліди його життя. Опісля зникло також кілька осіб, запрошених большевиками до Москви. Підозрівають, що се є новий спосіб нищення людей большевицькою чрезвичайкою.

МАРШАЛОК ФОШ ПРО НОВУ ВІЙНУ.

Депеша з Лондону доносить, що француський маршал Фош, котрий провадив арміями аліянтів в часі минувшої війни, зложив таку заяву: „Кождий хотів хотів би вірити, що друга війна може бути випадком в далекій будучности, але не можна легковажити факту, що сей випадок може статися кождої хвилі, навіть коли ніхто не буде сподіватися. Ся війна може включити в себе цілий світ. І колиб вона прийшла, то буде о много страшнійшою ніж була послідна. Ми чуємо безустанно про чудові відкриття до веденя війни. Помимо зарядження мира, що вводить Союз Народів, ми знаємо, що кожда держава веде розслідну роботу, удосконалюючи отруйний ґаз, при помочи якого можна буде знищити свого ворога. Нема сумніву, що маємо вже удосконалені дуже вбиваючі ґази і що вони відіграють головну ролю в слідуючій війні. Се є певним, що всяке оружжа, що буде певнійшим для побіди, буде ужите в новій війні".

УМЕР У ДЕНТИСТА.

Монтреал. — В. Йонґ, сіпіярський урядник умер 30. липня в кріслі дентиста через те, що дентист дав йому за багато анастетику, цеб то кроплів на спання.

УКРАЇНСЬКА СПІЛКА В КАНАДІ ЗРОБИЛА $7,800 ЧИСТОГО ДОХОДУ.

Українська Фармерська Елеваторна Спілка закінчила свій бизнесовий рік (30. червня) з гарним чистим доходом, поверх 7,800 долярів. Збори шеровців і дирекції Спілки відбулися в Йорктоні 22. липня с. р. Шеровці, присутні на зборах, були вдоволені з поступу Спілки за минувший рік і висловили вотум довіря дирекції і управителеви і на знак сего довіря вибрано ту саму дирекцію на слідуючий рік. Дирекція складається з отсих людей: адвокат Я. В. Арсенич, президент; Г. В. Сліпченко, заст. през.; В. Колодзінський, секретар; М. Ортинський і М. Новосад, директори. В. Свистун остає на дальше управителем Спілки.

СЛАБА ЗНАЙОМІСТЬ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ.

Проф. Кеммерер, що приїхав у Варшаву досліджувати польські фінанси, має стільки-ж клопоту з їх санацією. що польські дипльомати з анґлійською мовою. Майже всі члени місії Кеммерера не знають иншої мови крім анґлійської. У Варшаві. в урядових колах є надто мало людей, що могли би їх інформувати в цій мові про тайни польської єкарбової адміністрації. Коли американським економістам не вдасться їх санація, нехай знають причину: усьому вина те, що вони не знають польської мови.

БАНДИТИ ЗЛОВЛЕНІ.

Давнійше була згадка про рабунок Роял Банку у Вінніпеґу, при чому один з костумерів, Матесон, був прострілений. Поліція слідила за бандитами день і ніч, та вкінци вишукала їх. Сими бандитами є: Мартін Моран, Фред Ваґнер і В. Дженкінс. Урядники банку потвердили, що то вони робили напад.

Всі три призналися, що робили напад на банк в цили рабунку. Проти Ваґнера є ще осібне оскарження за прострілення Матесона. Розправа відбудеться за тиждень.

В ПОВІНИ ЗГИНУЛО 400 ОСІБ

Токіо. — В наслідок величезних повіней, які навістили один бік острова. на якім положене і це місто, згинуло понад 400 осіб. Сімсот пятьдесять домів вода забрала зі собою, а вісім тисяч домів находиться у воді. Кілька тисяч акрів рижу знищені.

ВИПАДОК НА ВИСТАВІ В ТРІ ГИЛС.

В часі перегонів коней з бричками на виставовій площі в Трі Гилс, Алберта, порох засіяв очі одному погоничеві так, що він стратив контролю над біжучими кіньми. В наслідок того бричка (демократ) вдарила в підвищення, на якім сиділи судді переговонів, і цілковито знищила його. Притім один суддя був тяжко ранений, один десятьлітний хлопець — вбитий на смерть, а фармер, який поганяв кіньми, дістав лише потрясення мізку.

ДЕМОНСТРАЦІЇ ПЕРЕД ТЮРМОЮ.

Варшава, 18. липня, 1926. — Коло 12-ої год. в полудне перед слідчою вязницею при вул. Дзельній зібрався натовп з кількох соток людей, переважно жінок. Демонстранти підносили протидержавні гасла і голосно домагалися випущення на волю політичних вязнів. Поліція розігнала демонстрантів і арештувала кільканацять осіб.

ЗАСТРАЙКУВАЛИ КРАВЕЦЬКІ РОБІТНИКИ.

В місті Монтреал і в поблизьких місточках вийшли на страйк кравецькі робітники. Після заяв урядників кравецької юнії, вони мусіли застрайкувати тому, бо фабриканти не хотіли погодитися на 44 години тижневої праці, яких домагалася юнія, а також не погодились на деякі инші домагання робітників.

ДЕСЯТЬ РОКІВ ЗА ПРОСТРІЛЕННЄ БРАТА.

Микола Дроник, із Шепенж, Алта, зістав засуджений 28. липня, суддею найвищого суду, на 10 літ вязниці за доказане йому прострілення його брата Івана. Відсиджувати свою кару буде в Принс Алберт.

Перед засудом Дроник розказав судді, як дійшло до того, що він простріляв свойого брата з карабіника, калібру 22. Він не жив у згоді зі своїм братом через багато літ, а 15. липня приказав Іванови покласти пліт між їх фармами. Другого дня вийшов Микола на фарму і застав його ще в ліжку. У хвилі, як Іван підвівся на ліжку і сів, Микола стрілив йому в рот.

Суддя Твіді сказав, що ніхто не має права брати закона в свої руки. І чим скорше чужинецькі елементи зрозуміють це, тим ліпше буде. Колиб Іван був помер. Микола був би повис на шибениці. Колиж буде гарно заховуватися у вязниці, то йому кара буде зменшена.

ПРОВІДНИКИ МАЙНЕРІВ ПОКАРАНІ ЗА ПІКЕТОВАННЯ.

Едмонтон, Алта. — В. Вокер, визначний член Майнерської Федерації Канади і посадник місточка Беверлей, Л. Смит, предсідатель льокального відділу Федерації та І. Торчинюк, також визначний юнійник, були 28. липня покарані в суді на заплачення по 20 долярів і кошти за нелеґальне пікетовання коло майни Маркус.

ТУРКИНІ НОСЯТЬ КОРОТКІ СУКНІ.

З хвилею, як молоді Турки залишили носити червоні полотняні шапки з кутасами і носять тепер капелюхи, їх сестри, жінки і любовниці, не хотячи полишитися позаді, відкидають всяку стару ношу і приймають нову — европейську.

Вельон, яким закривано твар Туркині, вже давно скасовано, як перестарілу і непотрібну річ. А тепер знова перестають носити аж по землю довгі сукні, заміняючи їх на короткі, по коліна, спідниці, які носять американські дівчата.

ДОМАГАЮТЬСЯ УНЕВАЖНЕННЯ ВОЄННИХ ДОВҐІВ І РЕПАРАЦІЙ

ПАРИЖ, 15 серпня. — Критику сенатора Бори в справі листу Клеманса зрозуміли в Европі так, що коли вже уневажнювати воєнні довги, то треба заразом уневажнити і репарації, які має сплатити Німеччина. Та думка облетіла в одну мить цілу Францію і Анґлію і знайшла загальну прихильність. Французи чіпилися вже її як чогось позитивного і заявляють, що вони годяться на счеркненнє довґів кромі тої частини репарацій, яка заґарантована бондами німецьких залізниць і виносить чотири біліони долярів. Франція обстоює при тих бондах, бо це лежить в інтересі других держав. Колиб Німеччині подарувати все, вона побила би своєю конкуренцією американський, анґлійський і француський промисл, який обтяжений значними податками, бо ті держави обтяжені внутрішними великими довгами. Гроші з залізничих бондів були би розділені між аліянтів.

ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ В ЛОНДОНІ.

ЛОНДОН, 15. серпня. — В Лондоні і других анґлійських містах далося чути землетрясеннє, яке викликало переполох, але поважнійшої шкоди не нанесло.

ОБЛЯЛИ ТУРИСТІВ ВОДОЮ.

ПАРИЖ, 14. серпня. — Хоч тепер дещо устали напади на чужинців, то всеж таки приключилася їм не дуже мила пригода. В дільниці Монтмарт, переїзджав бос з цікавими туристами та приглядався містови, як нараз пустили на них шлявх і обляли всіх водою.

Париж під ту пору переповнений чужинцями. Кождого дня прибуває сюда пересічно 5000 самих Німців.

ЗААРЕШТУВАЛИ АМЕРИКАНЦЯ, ВОЄННОГО ІНВАЛІДА ПРИ ГРОБІ НЕЗНАНОГО ЖОВНІРА.

ПАРИЖ, 15. серпня. — Случилася тут дуже характеристична подія: Доналд Крокер з Бостону, який служить при американськім конзуляті в Роттердамі приїхав до Парижа, щоби відбути операцію. Служив він підчас світової війни і стратив підчас війни праву ногу. В Парижі взяв він з собою фляшку шампана і прийшов до гробу незнаного жовніра, випив склянку шампана а келішком вдарив в камінь гробу. Це обурило публику і його арештували. На поліції сказав він, хто він є та заявив, що він хотів на взір старинних Римлян почтити лібацією незнаного героя, який спочиває тепер в гробі, а який може бився на фронті разом з ним і був його другом.

Французькі часописи подають, що що було добре за часів римських, то може бути невідповідним в 20-ім столітті. Поліція одначе випустила Крокера по допиті сейчас на волю.

ЕСПАНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ТАНҐІРУ.

МАДРИД, Еспанія, 14. серпня. — Еспанія хоче вислати до великих держав ноту, в якій буде домагатися прилучення міжнародної полоси в Танґірі до Еспанії.

Премієр Прімо де Рівера заявив, що це жадання є слушне, коли Еспанія задержувала через 17 літ невтральність, втратили 50.000 жовнірів і 5,000.000 пезет. Колиж великі держави поставляться неприхильно до цего домагання, то Еспанія розважить, чи виплатиться їй витрачувати в Марокко річно 200,000.000 пезет на те, щоби підтримувати інтернаціональну полосу, в якій кнуються заговори та ворохобні.

БУРЯ СПИНИЛА ПЛАВБУ МИСС БЕРРЕТ.

ДОВЕР, 15. серпня. — Мисс Беррет була сегодня найнещасливійшою людиною на світі, коли їй донесено, що вода в каналі неспокійна та що вона мусить відложити плавбу, яку вона мала сегодня ранком розпочати.

ВІДЧИНЯТЬ ДОМОВИНУ, ЩОБИ ШУКАТИ ТІЛА КІЧЕНЕРА.

ЛОНДОН, 15. серпня. — На приказ анґлійського уряду відчинять урядово домовину, яку привезено з Норвеґії, а в якій має находитися тіло лорда Кіченера. Домовину привіз Френк Повер, щоби доказати, що урядові вісти про смерть Кіченера неправдиві. Уряд твердить далі, що Кіченер згинув на кораблі Гемшір, який наїхав в 1916 р. на міну, а тіла похоронених в Норвеґії, жовнірів, це тіла погибших в бою біля Ютляндії.

МЕК ДОНАЛД АПЕЛЮЄ ДО АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 15. серпня. — Бувший премієр Мек Доналд вислав до Америки письмо, в якім просить о допомогу для жінок і дітей страйкуючих майнерів. Письмо те вислав він на руки Мисс Вилкинсон, яка перебуває тепер в Америці і є членом Партії праці і анґлійського парляменту.

БЕРЛІН МАЄ КЛОПІТ З МОСКІТАМИ.

БЕРЛІН, 15. серпня.—Кажуть, що плями на сонцю тому винні, що цілий Берлін і околиця не можуть дати собі ради з москітами, яких появилася тут нечувана маса. Плями на сонцю спричинюють дощі і виливи рік. З виливами рік виходять на землю і на ній залишаються міліярди москітів, які живуть і розвиваються на воді.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДО ПОЛЯКІВ В НАУКУ

Що робити. Прикро нам відсилати наших людей в науку до наших ворогів. Але нічого не вдієш. Поляки, це тепер найбільш католицький нарід на світі. Вони тепер, як заявив кардинал Бонзано, римському папі по італійськім народі найдорозші, вони були і є найвірнійшими підданими римського престола і найкращими католиками. Супроти цего важко подумати, щоби їх хтонебудь другий перевисшив під оглядом католицизму. Думаємо, що не вдасться це навіть нашому кат. епископови др. Богачевському. Бо про д-ра Назарука нема що й говорити. Він же по 30 літах поганства щойно підучується катехизму. Пише вправді статті про віру і християнський світогляд, але, як бачимо з його писанини, на християнських чеснотах і на християнськім світогляді визнається як вовк на звіздах. Та хай собі, це не наше діло. Нам ходить тільки о те проклятте, яке кинув др. Назарук в „Америці" на Івана Франка", коли написав, що добре роблять ті, що здирають з вікон образ Франка, бо Франко був атеїст, ворог церкви і священства.

Яким ворогом священства був Іван Франко, пізнають найкраще самі читачі, коли прочитають його твори. Франко не був нічиїм ворогом, а тільки ворогом неправди, темноти, фарисейства, підхлібства, і всякого духового і політичного назадництва. Його високо благородна душа гляділа на ціле наше життя з вершин, а його глибокий ум шукав відповіди на незбагнуті тайни душі і природи, так, як цего шукали всі великі уми цілого світа.

Франко бичував всіх, а тим самим бичував і ту частину духовенства, головно церковної ерархії, яка стоїть перешкодою до поступу і національного визволення. Але за те священика громадянина видеалізував він як найкраще, от хоч би в „Панських Жартах", які саме друкуємо. Ніякий стан і ніяку особу не змалював Франко в кращих і благороднійших формах від особи того пан-отця з „Панських Жартів", що живе і терпить з народом і тому народови вірно служить. От таким був Франко і так його розуміє весь український нарід, за вийімком тільки д-ра Назарука і епископа Богачевського з Филаделфії, що мають відвагу проповідати, що добрий вчинок робить той, що шанує десятьлітну память смерти Франка в той спосіб, що не допускає навіть його образу до своєї хати, бо про його науку, то й нема що говорити. Бо коли треба українському народови здирати образ Франка, то що допервa говорити про його твори. Треба хиба спалити їх на кострі, але не тільки твори Франка, але й тих, що їх читають. І будьмо певні, що колиб ми жили в часах інквізиції, а др. Назарук і епископ Богачевський були інквізиторами, ціла наша українська земля димилася би від кострів, на яких палено би приклонників і визнавців ідей Івана Франка. Що до цего, нема ніякого сумніву.

Не думаймо, одначе, що таке можливе рівнож і у других народів. Ні і ніколи. Це тільки у нас можливе. Ніяка друга організація на світі не дозволила би на такі кпини з найдорозших почувань свого народа. Ніякий другий робітник на цілім світі не дозволив би на те, щоби в часописи, видаваній за робітничі гроші, кидано так велику зневагу поетови робітників і чорноробів, людині, яка ціле своє життя боролася і терпіла за кращу робітничу долю.

Бо погляньмо на те, що діється тепер довкруги, от хочби в наших сусідів Поляків. Сього року припадає не тільки 150-літна річниця американської независимости, але й 150-літна річниця прибуття на американську землю польського повстанця і героя Тадея Косцюшка. Переглядайте польські часописи, а побачите, як ціла американська Польща робить заходи, щоби в найменшім закутку, де тільки живуть Поляки, відбулося торжество в память Косцюшка. Переглядайте от хочби наскрізь католицький тижневник „Пшеводнік Католіцкі", що виходить в Ню Бритен, Конн., а побачите, яку участь в тім святі Косцюшка бере ціле католицьке польське духовенство в Америці, включно зі своїми епископами Поляками і епископами Французами, а навіть Айришами. В Монтреалі, як подає „Пшеґльонд Католіцкі" з дня 11. червня, на святі Косцюшка відправлено величаве богослуження, підчас якого виголосив проповідь сам епископ. В ПАТЕРСОН, Н. ДЖ., ВІДПРАВИВ о. НОВАКОВСКІ МОЛИТВУ І СКАЗАВ МІЖ ИНШИМ, ЩО ВІН ШАНУЄ І ЛЮБИТЬ ВСЬО, ЩО ПОЛЬСЬКЕ, ВСІХ ПОЛЬСЬКИХ ГЕРОЇВ, А ОСОБЛИВО ТАДЕЯ КОСЦЮШКА. ХОЧ ПРИКРО ЙОМУ, ЩО КОСЦЮШКО НЕ БУВ КАТОЛИКОМ І НАЛЕЖАВ ДО ТОВАРИСТВА ВІЛЬНИХ МУЛЯРІВ.

От бачите, Шановні Читачі, як почитають польські католицькі священики і польські епископи память Косцюшка, память виразного ворога католицької церкви. Ніхто в них ще навіть сумніву не підніс що до його особи. Відправляють за него богослуження і проповіди виголошують. А чим був Косцюшко для польського народу і як він поводився з польським духовенством, про це ще напишемо. На разі зазначимо тільки, що особа Косцюшка є блідою в порівнанню з ґеніяльним духом Франка. А Косцюшка шанує польський нарід і польська католицька церква. Зате у нас можуть мати місце такі, що святкують ювилей Франка в сей спосіб, що кажуть викидати його браз з хати. Дійсно, дивні діла Твої, о Господи!

МОЖНА УДАВАТИ БОГАТОГО, ЗНАТНОГО, ВЕСЕЛОГО, — АЛЕ НЕ МОЖНА УДАВАТИ РОЗУМНОГО.

УКРАЇНСЬКІ АВТОКЕФАЛІСТИ

Під таким наголовком видали большевицькі „Червоні Шляхи" книжку проф. Сухоплюєва, який написав цю книжку в тій цілі, щоби зробити донос большевицькій владі на весь український церковний рух.

З таким самим доносом ще за царського уряду виступив колись Щоголів, отже донощик професор Сухоплюєв не є оригінальним. Не знаємо, яку саме службу зробить Україні його книжка: чи не таку саму, як та Щоголівська, що замісць поразки українському національному рухови принесла йому якраз визначну користь, бо показала, що український національний рух є дійсно справою надзвичайної ваги. Для царської охрани книжка Щоголева не дала нічого нового, але зате звернула загальну увагу на національний рух ріжніх „малоросійствующих" і „українствующих" та декого з них притягнула в лави активних діячів українства.

Так отже Сухоплюєв у своїй книжці намагається показати штучність української автокефальної церкви і відірваність її від ширших мас населення. Але коли перечитаєш його донос, то виходить зовсім инше. Наведені ним факти говорять, що автокефальна церква росте з глибин народніх мас, опирається на широкій народній базі та має в складі своєму багато активних діячів українського національного руху, починаючи від крайніх правил, а кінчаючи навіть українськими большевиками.

Початки автокефалії.

Розповідає Сухоплюєв, що „ще 1917 року серед українських автокефалістів і тих груп населення, що для них нація є річ найціннійша в світі, виразно визначився нахил до політичної самостійности України, до цілковитої незалежности її від Росії. Цей рух, в справі керування церквою, набув собі форму автокефалізму української церкви".

Ось в чому головна крамола українських автокефалістів. Вони прагнуть до політичної самостійности України, до відокремлення її від Росії. Над цим плаче бідний большевицький професор і знаючи централізаторські прагнення комуністичної партії, він з особливим притиском звертає увагу влади на таку страшну крамолу, як розбиття „єдіной і неділімой".

Українським автокефалістам протиставляє він „священний собор епископів України", себто собор старих царських епископів, що були стовпами православя та неділімовства. Зазначує одначе, що проти того собору був „шалений опір з боку українських автокефалістів".

От і маєш большевицького професора, що плаче над боротьбою української народної церкви проти старих церковних слуг царату.

А тут в додаток ще таку страшну крамолу учинив Київський Губерніський виконавчий комітет, що постановою з 10. липня 1919 року надав українським автокефалістам право „не тільки на Софійський катедральний собор, а ще й на „теплу церкву" у подвірю собору Софійського".

— Караул! Рятуйте, хто в Бога вірує! — кричить большевицький професор. Сталося, мовляв, страшне діло: „іcконную русскую православною церковь" віддали мазепинцям. Такий зміст цього доносу.

Непокоїть страшно большевицького професора-русотяпа, що „Українські автокефалісти почали перекладати Службу Божу мовою українською, захоплюючи де-далі, то більші маси населення".

Якби ті маси захоплювала російська церква, то не було би багато біди, а то захоплюють їх сепаратисти-мазепинці — ось так треба розуміти думку професора.

Московська церква у населення не має прихильности, але автокефалісти мають широку базу.

Далі Сухоплюєв переказує, що стара церква та її епископи не мають у населення довіря, бо вони підтримували увесь час царську владу, а потім владу Скоропадського та Денікина. Значить, владу царя та дідичів, проти чого виступає населення.

Зате про „автокефальну церкву подає професор-русотяп, що наприклад зїзд представників від Комітетів незаможників на засіданні 30 серпня 1920 року київського повіту ухвалив резолюцію, щоби усюди в церквах повіту правилася Служба Божа українською мовою, бо вона найбільш зрозуміла населенню. Така постанова зїзду незаможників, сеї основи большевицького панування на селі, доводить бідного професора до гістерики. Лякає професора те, що це знову значить сепаратизм.

Далі констатує донощик, що на церковні собори вибирано делеґатів головно по заклику ріжних місцевих органів влади, на які мали вплив автокефалісти. Навіть делеґатам видавали відповідні посвідки комітети незаможників. Це оцінює професор Сухоплюєв так, що майже всі комнезами стали активно допомагати формуванню української церкви. Себто по нашому: українська автокефальна церква в широких верствах народа має активне підпертя, як національний фактор.

Виступає Сухоплюєв в „обороні інтересів трудового народу" проти автокефальної церкви, бо вона є рідна сестра українського політичного самостійницького руху, а такий рух, мовляв, шкідливий для інтересів трудових мас. Навіть більше того, він силкується доказати, що автокефальна церква переслідує політичне визволення українського народу, бо він не може собі уявити, щоби ріжні визначні політичні й соціяльні українські діячі стали відразу релігійними людьми. А вони ж тепер провадять головне всю автокефальну церкву. Цьому не вірить автор і говорить: „Так, під прикриттям церковної автокефалії роблять петлюрівці свою справу, прикриваючи прапором революції контр-революцію".

Говориться про „контр-революцію", а думається зовсім про щось инше. Думається бідному єдинонеделімовцю про сепаратизм український, бо національна церква у визвольній боротьбі, особливо, коли всяка політична думка задавлена, є чинником могутнім, захоплюючим найширші глибини мас.

Українська автокефальна церква має історичну традицію.

Ідеольоґічні обоснования української автокефальної церкви Сухоплюєв виводить ще від Драгоманова, підносячи, що він у своєму „Опите украинской политико-социальной програми", вимагав незалежности української церкви, або инакше кажучи, автокефалії церкви. Про це, мовляв, Драгоманов ясно не писав, але з всеї його програми випливає таке льоґічне заключення. Через українську народню партію ідея автокефальної церкви жила до самої останньої революції в головах ріжних українських „націоналістів і шовіністів", що „ніяк не можуть погодитися з пролетарськими поглядами". А ті пролетарські погляди виходять ясно з кожної стрічки писанини Сухоплюєва. А є ними: „Єдиная і Неделімая".

Автор твердить далі, що й українська демократично-радикальна партія мала у своїй ідеольоґії теж автокефальну церкву, а Демократично-Хліборобська партія ставить цю церкву одною з основ своєї партії. Тому „соціяльно-політична основа автокефальної церкви заховується в проґрамах політичних партій".

З сумом констатує професор, що всі націоналістичні кола українського громадянства, починаючи від реакціонерів та кінчаючи українськими комуністами, підпирають автокефальну церкву, гадаючи „за допомогою релігійного руху захопити українське селянство, а потім перевести релігійний рух на політичний ґрунт і стати на чолі контр-революції з метою скинути робітниче-селянську владу". Так ото думає большевицький охранник.

В другій частині книжки автор докладно наводить ріжні постанови українських соборів та инші історичні дати, що обґрунтовують правність української церкви.

„К стенке!"

Отже констатуючи правність української автокефалії, її історичність та широке захоплення нею народних мас, як релігійно-національним чинником, Сухоплюєв кличе большевицьку владу пристосувати до провідників тої церкви 120 статтю карного закону. Та стаття має присуд розстрілу за виступ проти влади. Ця стаття, це та сама і під тим же самим числом, що була і в „доброе царское время".

На думку Сухоплюєва треба отже поставити „к стенке" всю українську національну інтеліґенцію в першу чергу, а потім і инших „сепаратистів, мазепинців", що покриваються словом „автокефалісти".

Та запізно взялися большевики до діла. Автокефальний рух набрав вже стихійної сили, а для большевиків вже не ті часи настали, „рука бойцов колоть устала".

Звичайно можуть бути часткові, навіть кріваві удари, спрямовані проти національної церкви, але часи масового „к стенке" вже минулися.

Донос Сухоплюєва цікавий одначе тим, що він вияснює всю вагу і значіння української національної церкви, як чинника у визвольній боротьбі українського народу зпід чужої окупації.

СТАН СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА УКРАЇНІ.

За останного півтора року сільсько-поспадарська кооперація на Україні значно зросла. Універсальних товариств на Україні за цей час збільшилося з 3.700 до 4.700, а спеціяльних (молочарських, бурякових і т. инш.) з 251 до 2.900. Процент кооперування селянства взагалі підвисшився з 6,5 до 27. Обіг кооперації за два роки збільшився з 18 до 218 міл. карб., а білянс з 34,5 до 129 міл. карб.

Але не вважаючи на такий свій зріст, кооперація виконує ще слабо своє головне завдання щодо збуту продукції дрібних виробників. Через апарат кооперації перепускається лише 15—16% харчової продукції сільського господарства та сирини.

Слід відзначити, що й селянство ще не бере активної участи в кооперативному нагромадженні власних коштів. Довоєнного часу населення будувало сільгоспкооперацію на свої кошти. Нині-ж держава, порівнюючи з минулим, фінансує та кредитує кооперацію в більшому розмірі, подає її пільг тощо. До війни державні кошти в кооперації становили біля 10%, нині-ж вони становлять 73%. Вклади населення, що раніш становили 66% коштів кооперації, нині зменшилися до 3%. В той час, як 1915 року вклади населення становили 86 міл. карб., а державні та земські кошти в кооперації — біля 20 міл. карб., держава нині вклала в кооперацію біля 84 міл. карб., а власні кошти населення втягнено лише в розмірі 4 міл. карб. Крім того населення не завжди акуратно вносить свої пайові внески.

Є в кооперації й деякі організаційні хиби. Щоб оздоровити фінансовий стан с-г. кооперації, Держплян визнав за потрібне виділити в буджеті 1926—27 року 3 міл. карб. на допомогу с-г. кооперації, головним чином середнинній та спеціяльній.

ГОЛОСИ ПРЕСИ

ПРОТИ ЖИДІВСЬКОЇ БРЕХНІ.

Маючи на увазі плюгаву та огидну кампанію жидівської преси, вважаю своїм обовязком подати до загального відома декілька споминів своїх про минуле, які дотичать жидівських погромів на Великій Україні, та саме міста Уманя й уманського повіту на Київщині.

Будучи постійним мешканцем згаданого повіту (від 1881-го до 1924-го року), бачив я на свої очі та пережив чотири жидівські погроми. Перший в 1905 році — майже явно зорганізований царською поліцією і „Союзом Русского Народа", в якім брала участь не місцева людність, а сміло можна сказати, потолоч цієї людности.

Другий жидівський погром мав місце вже підчас останньої революції в травні 1919 року — підчас часового опанування Уманя й повіту селянами-повстанцями. Повстання це було викликане стихійним обуренням населення, переважно селян — проти нечуваних насильств большевиків (в 90 відсотках Жидів); вибухло до захоплення міста Уманя й майже всього уманського повіту на 10 днів. В той час про Петлюру й речі не було бо був це цілком місцевий рух; Жиди безумовно пострадали, але... чи не запрацювали вони на цей погром самі своєю діяльностю і знущанням над населенням при большевицькій владі? Не можу сказати „ні", хоч мене вся жидівська людність міста Уманя надто добре знає, як людину, яка є ворогом насильств взагалі, а зокрема жидівських погромів.

Третій погром в місті Умані був 30-го липня 1919 року. Тодішнє положення на Уманщині було таке, що в повіті грасували ріжні більші або менші загони партизанів — поруч з партизанами, які мали звязок з Отаманом Петлюрою, а також і большевицькою наволочю. Отже один цілком самостійний загін з отаманом Соколом на чолі заняв місто Умань на пів дня та урядив жидівський погром. Місцевий Громадянський Комітет, в якім я брав діяльну участь, негайно війшов в порозуміння з от. Соколом і одержав від него запевнення, що до погрому він не допустить. Проте, поки ще Комітет вів розмову з Соколом, козаки його самочинно начали різанину та грабунок жидівської людности міста і отаман ледви зміг їх погамувати. Дуже характеристичне це, що ані польська, ані російська меншість населення міста Уманя насильств з боку козаків не боялась і не чекала, а тільки Жиди відразу небезпеку для себе почули — хіба це все свідчить, що „на злодію шапка горить".

Накінець четвертий погром відбувся в той самий час заверюхи на Уманщині — коли влада переходила з рук до рук — то отаманів, то большевиків, то попросту авантюристів через по 3—4 рази на тиждень,— а саме 14-го серпня 1919 року. Умань захопив загін Козакова — навіть не отамана, а просто авантюриста, а може ще простіше — бандита. Що банда ця різала Жидів і грабила — трудно дивуватись, бо на це вона й була тільки бандою, а не військом. Проте зновуж жертвами впали виключно Жиди, тому, що тільки проти Жидів було обурення майже в кожного мешканця Уманщини — не-Жида. Мушу зазначити, що з боку мешканців міста Уманя Українців, Поляків і Росіян була вже на той час зорганізована охорона жидівської людности і тільки завдяки їй жертв цим разом було теж, порівнюючи, небагато. Зверну увагу тут ще на одну обставину: від 7-го серпня Умань був без влади — отже 13-го серпня на город зробив наскок большевицький „полковник" Масло (Жид) зі своїм „полком", але боявся захопити місто і заняв тільки відомий уманський парк Софіївку, де був шпиталь для ранених і хворих **військових — виключно майже Українців; в цім шпиталі Масло власноручно убив всіх хворих і ранених — старшин і козаків.** Військо отамана Петлюри заняло Умань лише 21-го серпня 1919 року і від того часу ніяких жидівських погромів не було.

Бл. п. Симон Петлюра, як Головний Отаман, був в Умані в вересні 1919 року — тоді біля цього міста був фронт Денікінців і Махнівців, а в місті стояли залогою Галичане — отже я особисто, як член Повітової Народної Управи, мав пошану і щастя розмовляти з бл. п. Головним Отаманом, котрий з обуренням висловлювався проти виступів поодиноких отаманчиків, ганьбив їх спеціяльно за погроми і ясно казав, що прийме найбільше рішучі заходи проти них.

Нагадаю ще одну подію: 20-го березня того-ж 1919 року місто Умань відбив від большевиків — на жаль тільки на два дні — загін куріня Смерти (чорношличники) полковника Дяченка і, хоч Жиди тільки й чекали погрому, на ділі виявилося, що не то погрому не було, але полковник Дяченко за грабунок в жидівській хаті звелів повісити двох своїх козаків — цілком прилюдно в центрі міста. Всі вище описані події добре відомі кожному тогочасному мешканцеві міста Уманя, а зокрема тодішньому жидівському рабінови Конгорщину, який, на скільки мені відомо, перебуває тепер у Польщі і все це по совісти мусівби підтвердити.

Коли знайдете, Шановний Пане Редакторе, що відомости ці мають ціну, прошу подати їх до загального відома з моїм підписом через те, що за правдивість їх цілком беру на себе відповідальність.

Особистий свій погляд на всі жидівські наклепи на Покійного Головного Отамана і на реаґування проти них — висловлю дуже коротенько: „собака лає — вітер несе".

Чеслав Добровольський.
(„Новий Час").

ЩЕ ОДИН „УНІВЕРСАЛ".

Львівське „Діло" пише: Одержали ми в коперті з Чехословаччини кілька примірників гарно видрукованого „Універсалу до українського козацького народу, на Україні та поза нею сущого — від організованого козацтва б. українських армій 1917—1923 рр. та повстанців України". З цього „універсалу" довідуємося, що українське громадянство в межах і поза межами України вибрало собі нового гетьмана: Івана Полтавця-Остряницю. Організація цього вибору мусіла бути забезпечена в усі модерні засоби комунікації, радія тощо, бо у виборі приймали участь козацькі коші з Радянської України, Німеччини, Чехословаччини, Польщі, Болгарії, Гуцульщини (!), Марокка і... Зеленого Клина. Все це трапилось 1. липня року Божого 1926. А трапилось тому, що лекше десятьом Українцям на еміґрації заснувати „партію" і вибрати гетьмана всієї України, як зорганізувати малий гурток, що інформував би чужинців про наші справи. Ця універсальна поема в прозі, складена по зразкам усіх покликів до всіх і вся, себто до нікого, має одну хибу: — універсали до народу треба росклеювати на мурах здобутих міст, а не висилати в копертах.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЯК ЦЕ ПОЯСНИТИ: „СВОБОДУ" ЛАЮТЬ, А СОЮЗ ЗРОСТАЄ.

Нігде правди діти, питайте не мене, а кого хочете з людей, а кождий вам дасть одну і ту саму відповідь: Аж тепер пізнати, який то дорогий скарб наш У. Н. Союз, яка то дорога наша часопись „Свобода". Розхапують її, один другому видирає з рук, а кождому серце радується, бо кожде слово в тій газеті взяте з живого нашого серця. Те, що тепер пишеться в „Свободі", буде становити переломову хвилю в життю нашої американської еміґрації. І Союз зросте і сили обєднаються. Зросте взаїмне довіре, бо тепер вже кождий знає, хто що проповідує і з ким треба тримати.

Шкода мені тільки, що січовий отаман др. Гриневецький мішає ще Січ в ту боротьбу. Та не пхайте носа до чужого проса. Ви собі не поможете, ні д-рови Назарукови, бо ваші протести тільки сегодня вартують, що кіт напчихав, але шкодите січовій роботі. Самі бачите, що кричите на всі заставки, щоби люде протестували проти „Свободи", а тут ніхто і пальцем не кивне, хоч „Свобода" сама заявила, що дуже охотно оголосить всі протести проти неї. Ну і щож, на десятки тисяч членів нема охочих до протесту, а є тільки раз-уразнові голоси з найбільшим признанням для „Свободи".

Добре „Свобода" робить, що стоїть за народом. Вона тим не ширить ще роздору між церквою а народом, бо епископ то ще не церква. Вірні, себто нарід, це церква, бо сам Христос сказав, де зійдеться вас двох-трох в імени моїм, там є церква.

Я вірю і того певен, і то не тільки я, але і всі другі, що „Свобода" показує правдивий шлях до визволення нашого народу і до поступу. Тому, ступайте тою дорогою далі, а зміцните нашу дорогу орґанізацію і заслужите на найбільше признанне.

Михайло Фук з Ембрідж, Па.

ДВА ТАБОРИ.

Ніхто з нас не може тепер приглядатися пасивно тому, що коїться на нашій іміґрації. Треба сказати своє слово і рішитися на ту або другу сторону.

Якіж це сторони? Союз і його орґан „Свобода", який є виразником думок Союзовців, враз з „Обєднанием" творять один табор. Той табор несе на своїх плечах тягар майже всеї громадянської праці в Америці. Визнає він демократичний прінціп, себто вірить в силу свого народа та його здібність збудувати у власних силах свою власну державу і нею правити. Той табор признає голос більшости і прислухується до бажань народа.

Другу сторону творить епископ Богачевський і др. Назарук. Той табор вважає нарід за стадо овець, яким треба доконче пастуха і то пастуха з батогом і то ще з добрим батогом. Він не признає народови инших прав, як тільки право і обовязок слухати своїх наставників і складати гроші. Узнають тільки автократію, духовне і світське єдиновластє. Бачуть спасеннє України тільки в тім, що гетьманом стане царський ґенерал Скоропадський. Є вони в релігійних справах дуже нетолерантні. Думають, що кожда орґанізація, як от У. Н. Союз чи Обєднаннє, мусить бути не загально-народними, а релігійними, греко-католицькими орґанізаціями і мусять підчинитися греко-кат. епархіяльній канцелярії в Филаделфії. Вони так реакційні, що противляться навіть святкуванню памяти Франка.

Я заявляюся за першим табором, бо думаю, що той табор веде наш нарід до визволення, а другий до темноти і поневолення. Не розумію ще тільки становища „Провидіня", бо воно ніби в Обєднанню, але заразом побиває Обєднаннє в своїм орґані, в якім др. Назарук нищить Обєднаннє.

Стверджую, що др. Назарук, відколи тільки приїхав до Америки, веде тут весь час саму розвальну роботу, якої жертвою впала Січова Орґанізація, а тепер готово потерпіти і „Провидінє". Епископ Богачевський завинив сам богато через своє рутенство, а рівнож є співвинним за ту роботу, яку веде др. Назарук під його покровом. Вони оба внесли в нашу еміґрацію роздор і хай Господь судить їх за ту роботу, якій ми одначе мусимо положити конець.

Другий табор мусить зникнути між нами. Ми мусимо зарадити тому лихови в той спосіб, що вийдемо громадно на віча і піднесемо голос публичного протесту. В справі нашого народно-церковного майна будемо осторожні. Будемо його обороняти після прав американської конституції. Будемо давати датки тільки на те, що буде виходити на користь нашому народови. Будемо слухати і держати у себе тільки тих, що з народом держать і для народа працюють.

Будемо молити Господа, щоб відвернув від нас те лихо, яке спало на нашу орґанізацію. Будемо боротися за правду.

С. Фесолович з Ню Йорку.

ІНДІЯНСЬКІ ДОРОГИ.

Розкопопуючи могили стародавніх Індіян понад р. Колумбією (що вливається до Тихого океану в стейті Вашинґтон), проф. Герьерт В. Кріґер, куратор етнольоґічного відділу в Національнім Музею у Вашинґтоні, найшов в тих могилах біля сотні ріжних родів гончарських виробів, тканин, стріл, булав, люльок та всяких инших предметів індіянського ужитку. Складали їх в могилах як похоронні жертви разом з помершими власниками тих річей. Походять вони з того часу, коли в Америці ще не було білих людей, так як між нахідками нема ні скляного намиста ні ніяких инших річей, які Европейці давали Індіянам в заміну за їх крам.

Одначе не всі найдені речі є місцевого виробу. Навпаки, це продукти дуже ріжних індіянських племен — з далекого Мексика, з Каліфорнії, з Мінесоти на сході, з Аляски, є навіть вироби найдальших ескімоських племен, зпід самого Ледового океану. Це значить, що Індіяне торгували поміж собою мало не по цілім американськім континенті і длятого, розуміється, мусіли відбувати дуже далекі дороги та ще з своїм крамом.

Ріка Колумбія була одним з головних торговельних центрів, так як вона давала прямий приступ з півночі в глибину Америки. Коней в той час там ще не знали і Індіяне переїздили з місця на місце найбільш по воді, ріками. Тому й жили звичайно близько води і відходили від неї лище на лови або щоби перебратися на другу ріку. За рікою вони ходили за добичею і харчами та на ріках стрічалися з другими племенами і міняли свої продукти за крам, вироблений другим племенем. Тому й понад ріками найдено найбільш старих індіянських могил.

ЖІНОЧІ ПРОФЕСІЇ В АМЕРИКАНСЬКИХ ІНДУСТРІЯХ.

В 1890 році було в Америці 21,270 жінок стеноґрафісток і „тайпісток" (пишучих на машинках), які творили близько 64 відсотки тої професії. Двацять літ пізніш, в 1920 році, підчас перепису населення нараховано вже 564,744 машиністок і стеноґрафісток, що становили вже поверх 91 відсотків у тім фаху, значить майже виключно жіночім.

Майже самі жінки й дівчата — яких 65,000 робітниць — працює при виробництві освітлюючого апарату — ґазового й електричного. Сюди належить виріб тих білих шапочок, що то розгорюються при електричних лямпах; зуживається їх щорічно яких сто міліонів. Зроблені вони з бавовни, та робота біля них доволі складна: прясти, білити, напоїти всякими хемічними розчинами, порізати, позшивати, висушити, випалити і врешті кожну шапочку провірити, чи вона добре горітиме, і відповідно запакувати, щоби не потовклася. Так само майже виключно жінки працюють при виробництві електричних лямпок („мазда"). І це теж робота доволі скомплікована: у великих фабриках одна лямпочка вимагає не менш як 237 ріжних операцій — починаючи від вилиття порцелянової основи аж до намотання металевих ниток, зацементовання підставки і випробування готової лямпи. Богато частинок є таких дрібних і тонких, що власне вимагається тонкого „жіночого" дотику, щоби їх приспособити і не понівечити. Так само при виробі „свічів", проводів, ґузиків та всякого иншого інструменту, потрібного для електричного освітлення, працюють здебільша жінки.

Від самого свого початку бавовняна промисловість — виробництва ниток і матерії — була „жіночою індустрією". Зпочатку, до заведення фабричної охорони, працювало в ній теж богато дітей. Деяка зміна наступила підчас громадянської війни в 60-х роках, коли богато робітниць з бавовняних фабрик пішло на місце чоловіків, які відійшли на війну, за учительок по школах або самі пішли за війною доглядати хорих. Їх місця стали займати новоприбувші еміґранти, але між ними теж богато жінок і дівчат працює в ткацькій промисловости, передвсім власне бавовняній, а далі також у виробництві так званого штучного шовку (з целюлози та ріжних хемічних складників).

Давніш, коли папір роблено з клоча, шматок та всяких старих лахів, при виробництві паперу теж працювали найбільше жінки робітниці, сортуючи, розрізуючи та перероблюючи цей матеріял на аркуші паперу. Тепер 90 відсотків всього паперу роблять з дерева і чоловіки замінили в цій індустрії жінок.

В 1876 році почав входити в загальний ужиток телефон і від самого початку стали орудувати ним дівчата, майже монополізуючи цю професію „телефонічних операторок". Одначе система автоматичного получення, яку від недавна заводять все більше, робить „телефоністок" зайвими і мабуть скоро вони лишаться вже тільки в зменшенім числі для далеких получень, інформацій, то-що.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Іван Франко.

ПАНСЬКІ ЖАРТИ.

ПОЕМА

ОСТАННІХ ЧАСІВ ПАНЩИНИ.

(6)

А в брамі пан стояв — високий,
Плечистий, в польських чоботах,
У футрі й шапці, чорноокий
І чорновусий. У руках
Канчук держав і тріскав ним
На вітер ніби для іграшки,
Направду-ж, сани він числив,
Що проїздили перед ним,
Горілку потягав із пляшки,
А на поклони мужиків
Й кивком не одвічав одним.

Та ось попівські їдуть сани,
За ними-ж довгий ряд таких,
Що пан їх звав бунтівниками,
І здавна око мав на них.
Всміхнувся, близше підійшов
На шлях і гучно крикнув: „Гов!"
І стали сани. Всі вклонились
Низенько. Пан усе всміхався.
„А що, панове" — відізвався, —
„Хоч нині ви не опізнились?
А, може, вітру хто збоявся
І дома при бабах остався?"

„Ні, їдуть всі! — сказав атаман,
Що перед паном смирно став.

„Ну, то-то й є! А то-б дістав!
Ей, був би битий, як той гаман!
Скажіть ви, бурґери, мені,
Що се ви робите. Коли то
Буде вже раз спокій в селі?
Здається, вас ще мало бито,
А то-б вам жадні воробці
У головах не цвіркотали!
Скажіть но ви, єгомосці,
Що се ви знову загадали
Якусь присягу? Хочесь вам
Різок та буків скоштувати?
Ей, Бог не брат мій, але сам
Таку прочуханку задам,
Що й внуки будуть памятати!"

Сказав се і окинув нас
Мов ястріб оком, і немов
Попа побачив перший раз,
До нього близше підійшов.

„Єгомость" — каже — „що за диво!
І ви на панщину також?
А, гарно, гарно! От правдиво,
Ви добрий пастир: де йде стадо,
Туди-ж і він іде. Ну, що-ж, —
Витайте! Ми приймем вас радо".

Та піп, хоч голосом тремтячим,
Але з достоїнством сказав:
„Вельможний дідич наш, як бачим,
В гуморі нині. Бог послав
На пана радість, — слава Богу!
Молітесь, паночку, лишень,
Щоб Бог на завтрішній вам день
Сю радість не змінив в трівогу!"

Пан враз аж кинувсь, мов його
Шпигнув гадюки зуб затрутий.
„Що, що сказав ти, попе, що?"

„Кажу лиш те, що може чути
Спокійно всякий християнин.
На кого гордість Бог зсилає
Так, що й на Бога він не дбає,
То знак, що близько вже чекає
Отверта пропасть перед ним".

„Ти будеш ще мені грозити?"

„Ні ясний пане, я не грожу,
А лиш кажу вам правду божу,
Котра, мабуть, незвісна вам".

„Таких вчи дурнів, як ти сам,
А не мене будеш навчати".

„Я панській мудрости віддам
Чолом охочо, рад лиш знати,
Чи то вона веліла вам
Сьогодні свято бунтувати,
Святую церкву замикати
І гнать на панщину людей?
Ей, пане, пане, схаменіться,
І мудрістю ви не чваніться!
Та-ж якби власних я грудей
Не був наставив в обороні
Тих ваших слуг, то хто і зна,
Чи коло церкви би і в тій хвилі
Ся буря і метіль грізна
Калюжі кровю їх червоні

Не замітала! Пане милий,
Тямуйте: в світі без ріжниць
Усе свої границі має,
І що ніхто таких границь
Безкарно не переступає".

„Ге, гарне казанне твоє!
Та знаєш, попе, ось що дивно:
Для инших в тебе мудрість є,
А робиш сам якраз противно.
Чи не казав тобі я: знай
Свої попівські границі,
Усяку школу занехай,
Не говори хлопам дурниці,
А ти ось як! Завзявсь, мабуть,
Мене до-крихти зруйнувати!
Хлопи присяги, волі ждуть,
Горілки, хоч їх ріж, не пють,
І Жид платить не хоче рати.
Так що-ж ти думаєш? Мені
Через попа іти з торбами?
Ні, попе! Ще раз кажу: ні!
Не так я поговорю з вами!
Завчасно ти й той клятий Шваб
Про волю ще заговорили!
Ось покажу я вам, хоча-б
Ви, що хотіли, те й робили,
Що я тут пан! Від нині ти
Махай на панщину з хлопами!
Вмів шкоду ти мені нести,
Відроблюй власними руками!"

„Що пан тут пан — я добре знаю,
Та тілько є над паном пан.
Я тільки силі улягаю,
Та в очі пану заявляю,
Що се безправство, що мій стан
Мене від панщини звільняє,
Що царське право пан нехтує".

„Про право тут балакать всує,
Бо не твого ума се діло.
Ти бачив, попе, інвентар?
А там стоїть, що піп тримає
Ґрунт між громадою з двох пар.
От з того я виводжу сміло,
Що ґрунт се хлопський, рустикальний,
І з нього панщини звичайний
Для мене вимір випада".

„Воно-б то так, лиш те біда,
Що в інвентарі — додається:
Від панщини й данин свобідний".

„Свобідний тілько той, хто гідний!
А втім, коли тобі здається,
Що кривда сталась над тобою,
Жалійся в суд, а я постою
За своїм правом. А в сей час
Я ще тут пан, і мій наказ
Сповняйте! Годі тут молоти!
Ану, до ліса, до роботи!
А живо, не жалійте рук, —
В противнім разі вам гайдук
Нагайкою додасть охоти.
Ну, гей же! Поспішайте враз!
Я швидко вийду сам до вас!"

XIII.

Робота в лісі. — Піп-мученик. — Вибух людського гніву. — Пан-миротворець. — Панські слуги не знають жарту. — Попова оцінка панського жарту.

Ревів, стогнав від бурі бір,
Немов голодний лютий звір,
І чорним гиллям мов руками
Махав у вітрі, бивсь і хріп,
Коли понурими купками
Віздили ми під темний стріп.
Як дивно, лячно якось стало
Усім в тій хвилі, наче ми
В якийсь заклятий світ віздили,
У царство сумерку й зими,
З якого вже повік не мали
Вернуть живими, як з тюрми.

Як дивно, лячно залунали
Удари наших топорів,
У звори, дебри відгук слали,
Немов тим відгуком склнкали
Громи відьм та опирів.
А кождий знав, що нині свято,
І що той святотацький гук,
Хто зна, яких і як багато
На світ покличе бід та мук.

Та ба, не час було вагаться,
Коли ні думать, ні вертаться
Сіпаки панські не дають.
І ми самі, щоб заглушити
У собі страх, давай трощити,
Що аж тріски мов град падуть.
Рубаєм, зуби закусивши,
Мов дерева ті — найзрадливші
У світі наші вороги.
Сі стяте дерево корують,
Ті ріжуть пилами, чвертують,
Кладуть у стоси і в стоги.

Попові-ж панські посіпаки
Веліли тягати гилляки
На купу з парубками враз.
„Бог з вами!" — люде закричали, —
„Хиба-ж старий до того здалий?
Хиба нема сумління в вас?
Глядіть, він ледво робить кроки,
А тут пні, ломи, сніг глибокий,
Тут сил потрібно не таких!"

„Мовчать"—атаман крикнув,—„Голя!
Ми робимо так, як панська воля!
Тягніть, єгомость!" Люд затих,
І мовчки в лютости понурій,
Під ліса шум і стогін бурі,
Кипить робота лісова.
Та бачимо, як панські слуги
Сміються нишком, як з натуги
Наш піп старенький умліва,
На купу тягнучи дрова.
Сміються кляті, не зважають
На старість, на духовний стан,
Його найдужше наганяють:
„Тягніть, єгомость! Швидко пан
Прийде! Як стіс малий застане,
То буде клопіт вам і нам".

Та дармо з сили вибивався
Старий — тремтить його рука,
Не може двигнуть патика.
Ногами що-крок спотикався,
Упав, устав і знов хапався,
Та де вже там йому така
Робота! Довго ми дивились
На те, як мучили, глумились
Сіпаки панські над попом,
Як він, не кажучи й словечка,
Коривсь, хилився, мов овечка,
З сил вибивавсь під патиком.

Ба далі бачимо: знеміг
Зовсім, мов скипка, впав у сніг
Із патиком, що взяв на плечі,
І груди вже хриплять старечі,
Та ще сіпакам не досить!
Мов круки, жертву окружають,
То штуркають, то підіймають:
„Та годі тут вам сніг місить!
Ідіть поліна там носить!"

І враз — яке се сталось диво?
Чи вітер свиснув так страшливо?
Чи затріщав підтятий пень?
Чи мигнув блискавки вогень?
Чи в серцях наших щось прорвалось,
Що там від рана в лід стиналось,
І раптом ринуло на світ?
Досить, що мов на розказ даний,
З сокирами та топорами
Ми кинулись, ревли словами:
„Недолюдки! Прокляті! Ждіть!
Досить вже нашу кров ви ссали,
Томили нас і збиткували!
Тут ми розсудимося з вами!
Раз гинуть! Бийте їх, валіть!"

Чи вітер ніс нас, чи злі духи
Прискорювали наші рухи, —
Досить в одній хвилині ми
Всіх посіпаків обступили,
Мов парканом, обгородили
Гнівними, дужими грудьми.
Сталеві вістря заблищали
Ось-ось над головами їх.
„Моліться, кляті!" — ми кричали, —
„Ось вам і піп! У кого гріх
На совісти, хай сповідаєсь,
Хай швидко молиться і каєсь,
Бо відси жаден з вас живим
Не вийде!" Зблідли, поніміли
Сіпаки, наче помертвіли;
Таким ми напором страшним
На них наскочили, що й мисли
У них не було опираться;
Трівога й жах на них натисли
Так, що ніхто не смів і рваться
До опору, а то-б його
Були напевно тут же вбили.
Самі не знаючи, чого,
Усі враз голови склонили
І людям кинулись до ніг.
Рік сорок шестий і кріваві
Його події, знать в уяві
Воскресли мов живі в усіх.

„Сусіди, браття, Господь з вами!
Що робите? Хиба-ж се ми
З охоти власної, сами
Се робимо? Хиба-ж над нами
Не той сам пан, що і над вами?"

„Неправда! — крики розляглися, —
„Бо нас неволять до роботи,
А ви із власної охоти
У панську службу нанялися.
Тепер ми браття вам, сусіди,
А чим то ви для нас завсіди?
Які то в вас тоді слова,
Коли під вашими руками,
Під канчуками, нагайками
Нам тіло кровю підплива?
Ні, годі! Горе наше вщерть
Переповнилось! Всі погинем,
Але на вас ще пострах кинем!
Моліться! Тут вам буде смерть!"

— „Ха, ха, ха, ха! Отсе то й діло!" —
Над нами враз загоготіло. —
— „Ха, ха, ха, ха! Отсе то раз!
Чи бач! Пани офіціялісти
Учаться на колінах лізти
Перед хлопами! В добрий час!
Та фе, панове! Гонор майте!
Досить клячати, уставайте,
А то промочите штани!
І чом ті люде так над вами
Стоять довкола з сокирами?
Чи в танець ладяться вони?"

Се пан був. Мов з землі вродився,
Так враз між нами опинився
У футрі, в польських чоботах,
І з своїм канчуком в руках,
Гордий як все, та не гніваливий,
Ба навіть усміх жартівливий
Іграв у нього на устах.

Ми всі застигли. Грім із неба
Не був би нас так остовпив.
Безумний гнів, що осліпив
Нас перед хвилею, остив,
І якось так самі від себе
Ми застидались, мов би нас
На крадіжі усіх спіймали.
І, наче на команду, враз
Ми сокири вниз поспускали.
А пан усміхнений, гордий,
Ввійшов спокійно в середину,
З погордою очима кинув
На слуг. З них кождий, ще блідий,
Тремтячи, миявсь з ноги на ногу
І силувавсь здавить трівогу,
У дусі дякуючи Богу,
Що спас його від рук людий.

А пан сміється з них і кпиться:
— „Ну, що, панове" — каже він, —
„Навчили вас хлопи молиться?
А щирий, знать, був ваш поклін!
Ну, гарно, гарно, се нічого
Не шкодить вам! А Пану Богу
Молитва всюди мила є,
Як тільки в скрусі і любови
(Слова ті з притиском промовив)
Хто Богу дух свій віддає".

Мовчали слуги, мов закляті,
А пан звернувся вже до нас:
— „А дурні, дурні, дурні з вас!
Ще більше дурні, ніж завзяті!
Я-ж вашу вірність трібував,
Неначе сина батько щирий,
А вас мов біс опанував
Відразу рваться до сокири!
Я-ж, дурні, тільки жартував!"

Мовчали всі, мов чорна хмара,
І поспускали очі вниз.
А пан: — „Самі ви завзялись
На власну шкоду! Мов отара
Наслїпо в пропасть ви прете!
Чому? Я можу вам сказати:
Вам тут погані супостати
Наговорили мов святе,
Що швидко волю вам дарують,
Данини й панщину скасують.
А що неправда? Ну, скажіть!"

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

З ПРИВОДУ ЗМІНИ НАЗВ МІСТ І ПР.

Черкаський Окружний Виконком прийняв постанову про переміну Черкаської округи на Шевченківську. — Ми не назвалиб цього добрим помислом. Правда, на території Черкаської округи є могила Шевченка, але його родинні місця в колишньому Звенигородському повіті здається належать тепер до Уманської округи. Та як-би на території Черкаської округи були зосереджені навіть всі місцевости, звязані з іменем Шевченка, то годі міняти стару історичну назву окружного міста, від якого свого часу й нарід наш східні сусіди називали Черкасами.

Взагалі для увіковічнення памяти чи то старих українських чи теперішніх радянських діячів не все вибіраються відповідні обекти. Напр., принціпальну вулицю у Київі — Хрещатик — названо перед кількома роками вул. Воровського! Що спільного мав Воровський з Київом? Які такі заслуги мав Воровський для Київа, щоб головну вулицю міста, назва якої пригадувала найважнійшу подію в культурній історії цілого Сходу зперед тисячі літ — Хрещення Руси — називати його неблагозвучним іменем?

Або недавне рішення назвати Нестерівську ул. і школу колишньої колеґії Галагана іменем Франка. Нестерівська вулиця, коли не помиляємось, названа в честь Нестора Літописця, а колеґія Галагана була його особистою фундацією. Позбавляти тепер цю фундацію імени її фундатора, значить не мати ніякого пошанівку до культурного почину фундатора. А назвати вулицю Нестора вулицею Франка також не доцільно. Іменим Франка можна було назвати якусь иншу школу і якусь иншу вулицю.

Місто Катеринослав переміньюють на Дніпро-Петровське. Це місто носило імя цариці Катерини, що знищила Січ Запоріжську, а землю війська запоріжського пороздавала панам. Мати якийсь пошанівок до цієї, говорячи словами народньої пісні, „сучої дочки", нема у нас причини. Отже переміна назви міста є вказана. За Центральної Ради це місто було названо Січеславом. Можнаб було цю назву й затримати. Але большевикам чомусь вона не сподобалась. Мабуть тому, що не ними дана. Бо назвали-ж вони Александровск Запорожем і навіть носяться з думкою зробити Запороже столицею України! По сусідству з Запорожем пасувавби Січеслав. Це відповідалоб історичній минувшині краю з українського становища.

Але не велика шкода, що місто буде називатися Дніпро-Петровським. Петровське до Дніпра додали в честь голови ВУЦВК., або „всеукраїнського старости" Гр. Петровського. Катеринослав є промислово-робітничим містом, Петровський є катеринославським робітником, старим заслуженим для робітничого руху діячем. За царських часів був він послом до Думи від катеринославських робітників, тепер є головою робітничо-селянської української держави. Отже нема нічого ненатурального, щоб це місто носило назву Петровського.

Менше натуральним є, коли наприклад Елисаветград називається тепер Зіновєвським, Юзовка — Сталіним, а Алчевське хотять назвати Ворошилівкою.

Назву Елисаветграду треба було змінити з тих самих мотивів, що й назву Катеринослав. Але для надання нової назви цьому місту треба було пошукати більш підходящого місцевого імени. Зіновєв є очевидно великим чоловіком. Можливо, що йому ще за життя поставлять памятник, як не в Москві, то в Петрограді. тепер Ленінграді. Але чим він заслужився специяльно для Елисаветграду? Що він спільного мав і має з цим містом? Це навіть є зменшення поваги Зіновєва, називати його іменем якесь мале, провінціональне місто.

В Елисаветграді жило і працювало багато українських культурних робітників. Імям одного з цих робітників і треба було назвати місто.

Або Юзовка. Це місточко носить імя інжініра Юза, який побудував тут в шістьдесятих роках перший завод і поклав основи для української металюрґічної промисловости. Відбірати цьому місту назву його творця, так-же було недорічно, як відбирати назву північній столиці Росії імя її основника, одного з найвизначнійших історичних діячів Росії, хочби й царя.

Інжинір Юз був культутреґером для південної України й в економічній области. Для пошановання цього культуртреґерства треба було полишити його назву основаному ним місту.

Сталін також є великим чоловіком теперішнього часу. Але чому його іменем називати якраз Юзовку, коли для нього булиб більш підходящими якісь міста на Кавказі.

Іменем теперішнього головнокомандуючого союзними військами Кліма Ворошилова проєктують назвати місточко Алчевське, в Донбасі. Ворошилів, подібно Петровському, вибився на відповідальне становище важкою працею, з низів народніх. Походить він з околиць Донбасу, є сином робітника, сам змалку був робітником, брав визначну участь в місцевому робітничому рухови. Цілком зрозуміло, коли його товариші праці й боротьби хотять віддати пошанівок свойому провідникови й назвати в його честь місточко. Але чому якраз Алчевське, а не яке инше місточко?

Алчевське, подібно Юзівці, названо в честь його основателя, одного з визначних орґанізаторів донецько - вугольної промисловоети Ол. Алчевського.

Алчевський був очевидно капіталістом і визискувачем робітників. Але він був орґанізатором промисловости, отже творчим чинником в капіталістичному суспільстві. Чому би ці його творчі заслуги не мали бути шановані в соціялістичному суспільстві?

А крім того ціла сімя Алчевських має кольосальні заслуги на полі культурному. Жінка Алчевського була визначним педаґоґом і орґанізатором позашкільної освіти для робітничого населення. Син його Іван був знаменитим співаком, дочка Христя є визначною українською письменницею. І вже хочби для заслуженої на полі культурному сімї Алчевських треба би полишити назву місточка за Алчевським. Для Ворошилова можна знайти якесь инше місточко.

Взагалі при зміні назв міст, культурних установ і т. п. треба більше узглянювати місцеві історичні обставини. І не спішити з увіковічненням памяти живих людей. На це буде час по їх смерти. („Рада"). Х.

ФІНАНСИ І МИСТЕЦТВО.

Американці мають діловий нюх. Коли десятки французьких міністрів ломлять собі голову теоріями, як спасти державні фінанси, володарі доляра найшли просту відповідь: позичте нам „Монну Лізу", звану теж „Джіокондою". Є це славний образ Леонарда да Вінчі, який висить у Люврі, — перед війною раз викрадений одним Італійцем і щасливо віднайдений. Американці пропонують наем цього образу від французького уряду на рік, два чи більше з тим, що хотять обвозити його по великих містах Америки і брати великий вступ від тих, що хотять раз перед смертю поглянути на безсмертний архитвір, який має в собі ту дивну силу, що піддержує навіть падаючого франка. Одначе міністер освіти й мистецтв відповів на таку ідею неґативно. Перший арґумент: нинішні малярі є такі талановиті, що можуть оріґінал підробити і справжня „Монна-Ліза" ніколи вже до Люврy не вернеться. Другий: коли раз позичать Леонарда, тоді створять у Франції прецеденс, що можна буде иншим разом випозичити для інтересу з Люврy Рафаеля, Кореджія чи Венеру з Мільо. Третій: що для Парижа таки користніше, коли Американці приїзджатимуть до Монни Лізи, а не вона до них. Але Американці впевняють, що Французи ніколи не придбають ділового нюху і не будуть у силі санувати своїх фінансів. А Монна Ліза надалі таємно до всіх усміхається...

Катальоґ Книгарні „Свободи"

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

СЛІВЦЕ ДО НАШИХ ПОКУПЦІВ

Хто більше читає той більше знає.

Се вже неоспоримий факт, що народи, які сьогодня стоять висше культурно, завдячують се просвіті, — і читанню книжок. Вони не жаліли гроша на піддержанє своєї літератури, не жаліли часу на читанне книжок, не дивились обоятно на просвітні потреби. Не диво отже, що й піднеслись висше від инших народів. — Нам треба памятати се, що й вони колись стояли низше, тому перед нами так само отворена дорога до більшого поступу як у них. До сього не запізно. Одначе сього ми потребуємо зараз, а не колись. На світі красше стане, если народи будуть менше більше одинаково стояти культурно і просвітно, бо тоді один буде мусів другого рівно трактувати. Читайте отже книжки і то читайте найбільше, а будучність перед Вами.

ДЕ СВІДОМІСТЬ, ПРОСВІТА, ПОСТОЯННІСТЬ — ТАМ СИЛА!

Всі члени Українського Народного Союза повинні памятати при купні книжок, що весь прихід з книгарні „Свободи" остається в їх організації, себто в руках самих членів та членкинь У .Н. Союза.

Товариства, Братства й Сестрицтва Українського Народного Союза повинні памятати при замовлюванню книжок і друкарських робіт, що, замовляючи сі книжки й роботи в друкарні „Свободи", дають заробляти своїй власній організації, себто збогачують самих членів та членкинь У. Н. Союза.

КНИЖКИ РІЖНОГО ЗМІСТУ.

(Твори зазначені звіздкою (*) є друковані в Америці, зглядно в Канаді; твори зазначені хрестиком (†) вийшли друком у старім краю; твори без жадних знаків є видані „Свободою").

† Абатеса ді Кастро, оповідання, Стендаль, пер. С. Пащенко 40
* Абу Касимові капці, арабська казка І. Франка 30
* Амалюнга або дочка дебрів, оповідання з часів боїв між Европейцями й Індіянами 20
Американські трости. — Ковбок (казка). — Еміґранти. — Дні нашої слави і недолі 15
† Андріян і Антіной, роман, Г. Еберс, перекл. М. Троцький, два томи 95
† Аритметичні правила А. Чепіги (перерібка В. Верниволі) 20
† Байки Езопа для української молодіжи, переповів Л. Селянський, з 4 ілюстраціями, брош. 20, опр. 80
† Байки Івана А. Крилова в переспівах і наслідуваннях Богдана Лепкого, з портретом автора, передмовою Б. Л. й ілюстраціями 20
† Байки Івана де-ля Фонтена, переклав Л. Селянський, брош. 20, опр. 80
† Байки Леоніда Глібова, з портретом автора, передмовою Б. Л. й ілюстраціями 20
* Байки небилиці 10
* Батьківщина й инші оповідання, Ів. Франка 25
* Библійнiи повѣсти изъ старого и нового Завѣта (съ образками), написани священникомъ О. Л., опр. 1.50
† Біблія, святе письмо старого і нового завіту мовою русько-українською, переклад П. О. Куліша, І. С. Левицького і д-ра І. Пулюя, в полот. оправі 3.00
† Біля машини, оповідання В. Винниченка 10
* Блискавиці, суспільна студія і Жовнірські оповідання, Мих. Яцкова 50
Богдан Хмельницький в Галичині (2 ілюстрації). — Письмо (6 ілюстрацій). — Фляшка горівки. — Не в добрий час (4 ілюстрації). — Дні нашої слави і недолі 15
* Боги жаждуть крови, нап. Анатоль Франс, з французької мови переклав О. Пашук 75
* Борба світів В. Велса 40
* Боротьба о сонце 5
* Борці за правду, повість А. Кащенка 50
† Борці за правду, історичне оповідання А. Кащенка, видання 4-те 45
* Борба Українського Народу за волю і незалежність. Огляд подій за рр. 1918, 1919 і 1920, і як будувалась Українська Держава. Написав Д. Долинський 1.00
† Брати Моуглі, оповідання з життя дитини між звірями, Р. Кіплінга (переклав Ю. Сірий) 60
* Буквар для дітий першого року науки (Народна Школа, перша часть), опр. 30
* Буквар Дм. Андрейка 50
* Варвара Убрик, опов. з життя в монастирах 40
* Варіят з 1906 року. — 2. Вірші. — 3. Між бурливими филями, драма на 4 дії, В. В. Бабієнка 35
Весела бандура, повний збірник веселих і жартівливих пісень і приспівів до музичних інструментів і танців 50
Весела книжочка, з 17 образками. Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий 35
* Ветеринар, або як лічити і плекати домашні звірята, зібрав і перевів після українських і англійських видавництв М. М. Белеґай, з ілюстраціями 60
* Вечері на хуторі біля Диканьки, повістки Миколи Гоголя 15
„Верховина", сольова пісня з акомпаніяментом фортепяна, уложив Мих. Зазуляк 50
† Вибір поезій, О. Федьковича 10
* Відвдячився, оповідання з козацької давнини, А. Чайковського 1.00
† Відмолодження, після д-ра А. Штайнаха написав Петро Франко, з образками 10
† Відродження, роман Льва Толстоя, переклав Василь Сімович, з портретом автора і з передмовою перекладчика. Друге, виправлене, з текстовою реставрацією Б. Боднарського зрівняне видання. Три частини в двох томах. Брош. 2.25, опр. 2.75
† Від себе не втечеш, оповідання Марка Вовчка 20
Вільний чоловік і инші оповідання, Ст. Костіва 40
Вічевий співаник 5
* Вічний Жид 10
† В затінку й на сонци та инші оповідання, нап. Юрій Кміт, брош. 35, опр. 50
* В неділю рано зілле копала, оповідання О. Кобилянської 75
Вода в природі. — Умірковании та щирий, В. Винниченка. — Заграй. — Останки „Фортуни". — Дні нашої слави і недолі 20
† Вступ до метафізики, нап. Анрі Берґзон, пер. Евген Яворовський 35
* В тумані, оповідане, Л. Андреева 20
† Всесильний доляр, оповідане А. Хомика, пер. Н. Суровцова 45
† Гайдамаки Тараса Шевченка, видання ілюстроване артистом А. Г. Сластьоною, велика настільна книга (13x17 цалів), в карт. оправі 3.50, в полот. оправі 5.00, в люкс. оправі ... 6.00
† Гайдамаки Т. Шевченка 50
* Галицькі анекдоти, гумористичні оповідання, Мст. Руса 10
† Галичина в життю України др. М. Лозинського 25
* Галка смерти. Свобідно за Марк Твейном переклав В. Держирука 5
* Гарна історія о терпеливій Олені, донці Антонія, турецького цісаря з Константинополя .. 20
Гаси огонь, поки не розгорівся й инші оповідання 20
* Герой капіталу Антона Сінклера (переклала Н. Романович) 30
Гетьман Мазепа. Дуже поучаюча книжка з ілюстраціями 25
* Гіпнотизм і суґґестія в 2-ох частях 40
† Голод, оповідание, В. Винниченка 5
† Гордий цар, Про царенка Івана та чортову дочку, українські народні казки (зі збірника І. Рудченка), з 5-ма малюнками Ю. Магалевського 20
† Гостинці, збірка фейлетонів, Миколи Синежупанця 25
† Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці. Друге видання з одмінами й додатками. Написав др. Василь Сімович. Брош. 3.25, в полот. оправі 3.75
* Грішники, роман-хроніка, О. Я. Кониського 80
* Гумор і сатира 25
† Гуморески, нап. А. Аверченко, пер. з російського, брош. 20
Гуцули й Гуцульщина Г. Хоткевича 25
Геновефа, оповідание про княжну невинно засуджену на смерть 30
† Геновефа, оповідание для народу, переповів Антін Яворівський, з численними образками 35
† Ґолем, оповідание, Ґ. Майрінка (переклав В. Левицький). Брошур. 1.25, в оправі 1.50
* Дарвінізм Еміля Ферріера (переклад з франц.) 80
Два брати (з байок) Братів Ґріммів 15
* Два мужі — одна жінка, оповідание Е. Золі (переклав Ом. Ревюк) 20
* Дві могилі, оповідание з сибірського життя І. Королевського 10
* Дві старорускі повісти про св. О. Николая, нап. др. В. Щурат, з 3-ма ілюстраціями 10
* Девять братів і десята сестриця Галя, Марка Вовчка 20
† Девять братів і десята сестриця Галя, оповідание Марка Вовчка 20
Де любов, там і Бог, оповідание, гр. Л. Толстоя (переклав Ю. Сірий) 15
† Дещо про гроші 10
* Діявольська справа, або Як ксьондз Шмідт замордував Анну Авмілер 25
* Для домашнього огнища, повість, І. Франка 85
* Доля України, вірші, Дм. Штоґрина 35
* Домашня кухня, або як варити і печи, Леонтини Лучаківської, в оправі 1.00
* Домашний лікар, М. М. Белеґая 75
† Достойно есть, збірка в Шевченкові роковини 15
† Думки Тараса Шевченка 20
Дяк, оповідание, Марка Вовчка 20
† Дужим помахом крил, роман А. Крушельницького. Перший том 45 цнт., перший том друга частина 45 цнт., другий том перша частина 50 цнт., другий том друга частина 50 цнт. Всі чотири книжки 1.90
* Еволюція в образках, Д. Гирда 1.25
* Евстахій, повість з перших віків християнства, Хрістофа фон Шміда 30
† Електричність, Н. Р. Кемпбела 35
* Есперанто, український підручник міжнародної мови 40
* Єзуїтська преподобниця, історичне оповідание, Ор. Левицького 25
* Єлисавета, мучениця на царськім престолі, з німецького переклав М. П. Б. Ясенівський 60
* Жителі Марса, Вол. Бериновича 10
Життє, зарібки, організації і т. п. в Злучених Державах 15
* Житепись чорта, М. Шустакевича 15
Жінка і її значінне в суспільнім життю. — Сільський хірурґ (3 ілюстрації). — Смерть отамана. — Дурень. — Дні нашої слави і недолі 15
Жовнір; Оферма, оповідания з війск. життя 10
† Завдання нової школи, нап. др. Густав Вінекен 10
За вольности України Яр. Весоловського 5
† Залісе, повість Осипа Маковея, друге справлене видание, брош. 1.00
† Замітки про сільське господарство Вол. Нікольського 35
† Записна книжка, оповідание, В. Винниченка 5
* Запорожська слава, історичне оповідание, А. Кащенка 50
† Запорожці, казка Івана Нечуя Левицького ... 20
* За рідний край, оповідание з часів Хмельниччини, Н. Бурлаки 30
За сестрою, оповідание з козацької старини, Андр. Чайковського 35
† Захар Беркут, образ громадського життя Карпатської Руси в XIII. віці, повість Івана Франка, опр. 1.50
† Збірка „Вільного Слова" за перший рік видання в полоні 1916 року 10
* Збірка оповідань для української молодіжи .. 40
Збірка повісток 10
† Збірник народних пісень і дум, брош. 50, опр. 65
† З вершин і низин, збірник поетичних творів Івана Франка. В додатку „Зівяле листе" й „Великі роковини". У біографічнім нарисі Івана Франка (нап. Василь Верниволя) є 14 ілюстрацій, в оправі 3.40
† Звідки взялися і що значать назви „Русь" і „Україна", др. Л. Цеґельського 30
† З Дніпра на Дунай, оповідания для юнацтва з часів скасування Запорожської Січі, А. Кащенка, видання 3-те 40
† Земля, повість Ольги Кобилянської, опр. 2.00
З життя первісного чоловіка, про життя первісних і сучасних дикунів 35
† З журбою радість обнялась, збірка віршів, О. Олеся 60
† З культурного життя України, нап. др. Зенон Кузеля 10
* З ласки родини, повість в 3-ох частях, др. А. Чайковського 1.50
† Змагання, оповідание, А. Крушельницького ... 90
Знанне життя, др. С. Демидчука 30
† Зоольоґія для вищих початкових шкіл та гімназій з багатьома малюнками та барвними таблицями, нап. др. Іван Раковський, брош. 50 опр. 75
З років війни, сатиричні ілюстрації з европейської війни, оповідания і инше про старий край і Америку 30
* З теренів европейської війни, що ділось і діесь в нашім рідним краю 50
* З фільозофії політики, нап. др. А. Крістензен, пер. Мих. Лозинський 65
† Знак чотирох, дитективний роман, нап. Конан Дойл 75
* Іван Дурак та инші оповідання, гр. Л. Толстоя .. 25
* Іван Франко, біографічно-літературний нарис 20
* Із звірячого царства, перша сотня найкращих казок. Зібрав В. Держирука 20
* Ікона Пречистої Діви, оповідание для народа, нап. Хрістоф фон Шмід, пер. Вас. Мереньків 10
Ілюстрована збірка. Вуси (3 ілюстрації).—Катерина (3 ілюстрації). — Нін і Семіраміда (2 ілюстрації). — Лист турецького султана запорожським козакам.. — Відповідь запорожських козаків турецькому султанови (1 ілюстрація). — Алькоголізм і діти 20
* Ілюстрована історія України в 2-ох томах, М. Грушевського, в оправі 3.25
* Ілюстрована свята інквізиція, страшна смерть за віру в Бога 50
* Ілюстроване українське письменство в житеписах, др. М. Пачовського 35
* Індустріяльний юніонізм Даниїла де Леон і Промова В. Дебса 25
† Інститутка, оповідание Марка Вовчка 20
* Історія боротьби віри з наукою Дж. Дрепера (переклав з англійського М. Павлик) 1.50
† Історія Греції та Риму для школи й самонауки, з 46 малюнками й 3 картами, написав М. О. Ковалевський 65
Історія заложення Злучених Держав Північної Америки. — Самсон. — До тих, що сміються з пяної людини. — Як Сніжка щось по ночи водило і що то було? (1 ілюстрація). — Бог на землі (індійська казка). — Свати. — Дні нашої слави і недолі 15
* Історія Московщини до Петра Великого 40
* Історія о золотокрилім лицарю 10
* Історія про гарну Магельону, оповідание з давних часів, і Про злодія у селі Гаківниці, оповідание, П. Куліша 25
* Історія про Луця Заливайка, Ів. Наумовича ... 30
* Історія про сироту Івася 20
* Історія України-Руси, з образками, нап. Олександер Барвінський, з додатком ґеоґрафії українських земель 40
† Історія української громади в Раштаті, нап. Омелян Терлецький, з ілюстраціями 1.75
† Казки братів Ґріммів, з переднім словом, портретом автора і малюнками в тексті 20
† Казки братів Ґрімм в чотирох томах з 180 малюнками, том І. 60
† Казки Вільгельма Гауффа, з 86-ма малюнками, частина перша (шість казок) 60
† Казки Вільгельма Гауффа, з 82-ма малюнками, частина друга (пять казок) 60
Казки про Циганів 10
† Казки Бехштайна, ч. 1 50
† Казки Бехштайна, ч. 2 50
† Кайдашева сімя, повість Івана Нечуя Левицького, з портретом автора і з передмовою Василя Верниволі, опр. 1.50
* Каменярі, журнал студентського кружка за рік 1919 .... 1.00
* Камінна душа, повість, Гната Хоткевича 1.50
* Карл Маркс, його життє і наука, Еміля Гекера 15
* Кармелюк і Невільничка, оповідания Марка Вовчка 20
† Кармелюк, Невільничка, народні оповідания Марка Вовчка 20
* Катихизм християнсько-католицької релігії, третий наклад 30
* Кльод Ге і другі оповідания 20
* Кляса проти кляси, Л. Мартова 5
† Книжка про Німеччину. Німецький край, німецька праця, німецька культура. З причинками звісних осіб німецького життя і з багатьома ілюстраціями. В картон. оправі 1.00
* Кобзар Т. Шевченка (в 1-ім томі) 1.00
* Кобзар Т. Шевченка (в 2-ох томах) 1.50
† Кобзар Тараса Шевченка, з портретом автора, сторін XVI+707, опр. 2.50
* Козацька пімста, оповідание з козацької старовини, А. Чайковського 30
† Козацька помста, оповідания з козацької старовини, Андрія Чайківського, друге видання .. 40
* Коли зійшло сонце, оповідание з 2.000 року, П. Крата 30
† Коляди або пісні на Рождество Христове, одиноке на народню мову поправлене видание 20
Коляди і щедрівки на Різдво Христове і Богоявленне, з додатком пісень страстних, воскресних і инших пісень церковних 25
† Контрасти, нарис, В. Винниченка 10
* Коротка історія біблійна, Старий і Новий Завіт 50

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ: — Кождий замовляючий книжки повинен виписати виразно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Гроші належить посилати через почтовий або експресовий моні-ордер. Книжок на С. О. D. не висилається. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовленню книжок посилати 10 центів на реджістер. За недоручені книжки, коли замовляючий не прислав на реджістер 10 центів, книгарня не відповідає. — Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить посилати наперед.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОТЯТЬ ЗАНЯТИСЬ РОЗПРОДАЖИЮ КНИЖОК, ДАЄМО ЗНАЧНИЙ ОПУСТ.

Гроші належить посилати на почтовий або експресовий моні-ордер на імя, яке подаємо у понисшій адресі.

„SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.